

Η στρατηγική της ΕΕ «Κλίμα και Ενέργεια 2030» και τα δάση

Δρ. Παντελίτσα Σφηνιαδάκη
International Forestation Initiative

Σκοπός της παρουσίασης

- Αξιοποίηση των δασών στη στρατηγική της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια 2030
- Βιωσιμότητα της στρατηγικής της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια 2030 όσον αφορά τη δασική προστασία

Δομή

A. Η εφαρμογή της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης στα δάση

B. Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841 σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030 (Κανονισμός LULUCF)

Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 για την προώθηση χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (RED II οδηγία)

Γ. Οι προτάσεις για την τροποποίηση των δύο νομοθετικών κειμένων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Α. Η εφαρμογή της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης στα δάση

- "Αρχές για τα Δάση" (Forest Principles) (Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, Ρίο Ντε Τζανέιρο το 1992):

«οι δασικοί πόροι και οι δασικές εκτάσεις θα πρέπει να διαχειρίζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να καλύπτονται οι κοινωνικές, οικονομικές, οικολογικές, πολιτισμικές και πνευματικές ανάγκες της παρούσας και των επόμενων γενεών»

- Forest Europe (2ης Υπουργικής Συνόδου για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη, Ελσίνκι, 1993), ορισμός αειφορικής διαχείρισης δασών:

«η φροντίδα και χρήση του δάσους κατά τέτοιο τρόπο και με τέτοιο ρυθμό, ώστε να διατηρείται η βιοποικιλότητά του, η παραγωγικότητά του, η ικανότητα αναγέννησής του, η ζωτικότητά του και οι δυνατότητές του να καλύπτει, σήμερα και στο μέλλον, τις οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές του λειτουργίες σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς να επιφέρει ζημιές σε άλλα οικοσυστήματα»

- Άρθρο 5 της Συμφωνίας του Παρισιού για το Κλίμα (2015):
«Τα μέρη ενθαρρύνονται να λαμβάνουν μέτρα για τη διατήρηση και τη βελτίωση, κατά περίπτωση, των καταβολών και των ταμιευτήρων των αερίων του θερμοκηπίου»

Β. Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841 (Κανονισμός LULUCF)

- Συνιστά μέρος των δέσμευσης της ΕΕ για την εφαρμογή της συμφωνίας του Παρισιού
- Αποσκοπεί στην καθιέρωση έξι κατηγοριών χρήσεων γης ως αποθηκών άνθρακα
 - δασωμένες εκτάσεις
 - αποψιλωμένες εκτάσεις
 - διαχειριζόμενες δασικές εκτάσεις
 - διαχειριζόμενες καλλιεργήσιμες εκτάσεις
 - διαχειριζόμενες χορτολιβαδικές εκτάσεις
 - Υγροβιότοποι (από το 2026)

- Η κατηγορία των διαχειριζόμενων δασικών εκτάσεων είναι αυτή με τη μεγαλύτερη σημασία
- Κατά την περίοδο αναφοράς από το 2000 έως το 2009, ο αναφερόμενος μέσος όρος απορροφήσεων από καταβόθρες από τις δασικές εκτάσεις ήταν 372 εκατομμύρια τόνοι ισοδυνάμου διοξειδίου του άνθρακα ετησίως για το σύνολο της Ένωσης

- Στόχος του Κανονισμού:

Κανόνας της μηδενικής επιβάρυνσης: Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τις απορροφήσεις τέτοιων αερίων κατά τις δύο περιόδους καταγραφής

Περίοδοι καταγραφής:

1. 2021-2025
2. 2026-2030

- Θετική επίδραση Κανονισμού:
 - Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η πρώτη φορά, που με τον Κανονισμό αυτόν και με τη θέσπιση του κανόνα της μηδενικής επιβάρυνσης, ο τομέας «LULUCF» συγκαταλέγεται στα δεσμευτικά μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
 - Ο Κανονισμός προχωρά ένα βήμα πέρα από τη θέσπιση μίας υποχρέωσης απλής λογιστικής αναφοράς και θεσμοθετεί την καταγραφή, αλλά και παρακολούθηση της επίτευξης του στόχου της μηδενικής επιβάρυνσης
 - Καθιστά εμφανή τη σημασία της προστασίας των δασών για την κλιματική προστασία, δημιουργεί νομικό επιχείρημα προς αυτή την κατεύθυνση
 - Ο κανόνας της μηδενικής επιβάρυνσης μπορεί να συνεισφέρει στην προστασία και των λοιπών περιβαλλοντικών (όπως συγκράτηση του εδάφους, προστασία βιοποικιλότητας), οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών του δάσους

- Αδυναμίες του Κανονισμού:

Α. Περιορισμός αποτελεσματικότητας του κανόνα της μηδενικής επιβάρυνσης λόγω του επιπέδου αναφοράς δασικών εκτάσεων (forest reference level, FRL)

- Τ είναι, πώς καθορίζεται:
- Είναι η βάση αναφοράς για τον υπολογισμό του κανόνα της μηδενικής επιβάρυνσης
- Για τον υπολογισμό του ισοζυγίου εκπομπών κατά την ιστορική περίοδο αναφοράς προβλέπεται το λεγόμενο επίπεδο αναφοράς δασικών εκτάσεων 2000-2009 (forest reference level), το οποίο καθορίζεται από κάθε κράτος μέλος

- Πώς λειτουργεί:

Ο κανόνας της μηδενικής επιβάρυνσης υπολογίζεται μέσω της σύγκρισης από τη μία πλευρά του επιπέδου αναφοράς δασικών εκτάσεων, που αποδίδει το ισοζύγιο εκπομπών κατά την περίοδο αναφοράς (2000-2009), και από την άλλη πλευρά του ισοζυγίου εκπομπών κατά τις δύο περιόδους καταγραφής (2021-2025 και 2026-2030)

- Αποτέλεσμα, κριτική:

Σχετικοποίηση του κανόνα της μηδενικής επιβάρυνσης, καθώς:

Ως (επιπλέον από απορροφήσεις) εκπομπές υπολογίζονται όχι όλες, αλλά μόνο οι επιπλέον σε σχέση με την περίοδο 2000-2009:

Έτσι μειωμένες απορροφήσεις, που προέκυψαν από πρακτικές αξιοποίησης του δάσους, όπως πχ. από υλοτομία, κατά την περίοδο αναφοράς, συμπεριλαμβάνονται στον στόχο της μηδενικής επιβάρυνσης.

B. Επίδραση των κανόνων ευελιξίας στα δάση

- Αντισταθμιστικός μηχανισμός εσωτερικής προσαρμογής για την κατηγορία των διαχειριζόμενων δασικών εκτάσεων (Ο προβλεπόμενος μηχανισμός εσωτερικής προσαρμογής θα περιέχει έως και 360 εκατ. τόνους ισοδυνάμου διοξειδίου του άνθρακα): παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα αύξησης της υλοτομίας τους για την παραγωγή βιοενεργειας, παρά την ύπαρξη επιπλέον εκπομπών κατά τις περιόδους καταγραφής, σε σχέση με την περίοδο αναφοράς: επιπλέον σχετικοποίηση κανόνα μηδενικής επιβάρυνσης

- Διατομεακή ευελιξία: επιτρέπεται η μεταφορά επιπλέον εκπομπών και επιπλέον απορροφήσεων ανάμεσα στις προβλεπόμενες από τον Κανονισμό κατηγορίες
- Μειωμένες εκπομπές, που μπορούν να προκύπτουν από τις δραστηριότητες, που καλύπτει ο Κανονισμός περί Επιμερισμού Προσπαθειών (ΕΕ) 2018/842, μπορούν να αναπληρώσουν τυχόν μειωμένες απορροφήσεις στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/841

Αποτέλεσμα: υποκατάσταση της λειτουργίας του δάσους ως καταβόθρας από τις άλλες χρήσεις γης του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/841, αλλά και από τις δραστηριότητες, που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό περί Επιμερισμού των Προσπαθειών (ΕΕ) 2018/842

Τα κριτήρια βιωσιμότητας της Οδηγίας(ΕΕ) 2018/2001

Στόχος Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001: αύξηση παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές έως το 2030 τουλάχιστον κατά 32%

Διαχωρισμός κριτηρίων βιωσιμότητας

- Γεωργική βιομάζα (που προέρχεται από τη γεωργία)
- δασική βιομάζα (που προέρχεται από δασοπονία)

- Κριτήρια βιωσιμότητας για τη δασική βιομάζα

1. Η χώρα προέλευσης της θα πρέπει να έχει θεσπίσει εθνική νομοθεσία που να προστατεύει την αναπαραγωγή των δασών, τη βιοποικιλότητα τους

Σημείωση: τα παραπάνω κριτήρια βιωσιμότητας εξαρτώνται από το επίπεδο της εθνικής νομοθεσίας και την αποτελεσματική της εφαρμογή, μία παρατήρηση ιδιαίτερα ανησυχητική όσον αφορά τη δασική βιομάζα, που προέρχεται εκτός της ΕΕ.

2. Η χώρα προέλευσης θα πρέπει να έχει θεσπίσει εθνική νομοθεσία για την εφαρμογή του κανόνα της μηδενικής επιβάρυνσης στον τομέα LULUCF

Σημείωση: Σχετικοποιημένη προस्ताσία του κανόνα της μηδενικής επιβάρυνσης

- Κριτήρια βιωσιμότητας για τη γεωργική βιομάζα
 1. Η γεωργική βιομάζα ελέγχεται ως προς τη βιωσιμότητα της μόνο εφόσον προέρχεται από δάση υψηλής βιολογικής αξίας
 2. Σε αυτή την κατηγορία η τήρηση του κανόνα μηδενικής επιβάρυνσης δεν ελέγχεται καν

- Επιπλέον συνολικός περιορισμός της εφαρμογής των παραπάνω κριτηρίων:

Στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας εμπίπτουν μόνον εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας θερμότητας και ψύξης ή καυσίμων με συνολική ονομαστική θεσμική ισχύ τουλάχιστον 20 MW και με δυναμικότητα συνολικής ονομαστικής θερμικής ισχύος τουλάχιστον 2 MW στην περίπτωση των αερίων καυσίμων βιομάζας

Σημείωση: Η συγκεκριμένη πρόβλεψη οδηγεί σε εξαίρεση ποσοστού 75% της παραγωγής ενέργειας από ξύλο από τα κριτήρια αειφορίας της συγκεκριμένης Οδηγίας.

Αποτελέσματα

1. Μειωμένη αποτελεσματικότητα των κριτηρίων βιωσιμότητας της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001
2. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841 δεν προστατεύει από μία υπερκάρπωση του δάσους

Σημείωση: η απορρόφηση αερίων του θερμοκηπίου από την πιο σημαντική κατηγορία του τομέα, δηλαδή αυτή των δασών, αναμένεται να μειωθεί κατά 32% μέχρι το 2030

Ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία, προτάσεις

Νέος κλιματικός στόχος: οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου θα πρέπει να μειωθούν τουλάχιστον κατά 55% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990

Πρόταση για τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001

- Στόχος: η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές θα πρέπει να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 38-40 % έως το 2030
- Κριτήρια βιωσιμότητας:
 1. Επέκταση των κριτήρια βιωσιμότητας για τη γεωργική βιομάζα και στη δασική βιομάζα
 2. Η εφαρμογή γενικά των κριτηρίων βιωσιμότητας επεκτείνεται και σε μικρές εγκαταστάσεις για την παραγωγή βιομάζας (με ισχύ 5 MW)

Πρόταση για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/841

- Εγκατάλειψη στόχου μηδενικής επιβάρυνσης!!
- **Νέος στόχος: δεσμευτικός κανόνας για τις απορροφήσεις αερίων του θερμοκηπίου της τάξης των 310 εκατομμύριων τόνων ισοδυνάμου διοξειδίου του άνθρακα ετησίως για το σύνολο της Ένωσης (θα διανεμηθεί ανάμεσα στα κράτη μέλη για τη δεύτερη περίοδο καταγραφής)**

(Το έτος 2019 οι απορροφήσεις σε επίπεδο ΕΕ ήταν 264 εκατομμύρια τόνοι)

- Κανόνες ευελιξίας;
 1. Περιορισμός της εφαρμογής του αντισταθμιστικού μηχανισμού για τα δάση στην πρώτη περίοδο καταγραφής (2021-2025)
 2. Νέος μηχανισμός ευελιξίας για όλες τις κατηγορίες για τη δεύτερη περίοδο καταγραφής (2026-2030)

Συμπεράσματα

- Σημαντική αλλαγή: εγκατάλειψη κανόνα μηδενικής επιβάρυνσης
- Σημεία κριτικής:
 1. Ο κανόνας της μηδενικής επιβάρυνσης σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο συνεχίζει και ισχύει εκτός της ΕΕ: μειωμένη επίδραση του κριτηρίου αυτού βιωσιμότητας για τα δάση εκτός της ΕΕ
 2. Για τη γεωργική βιομάζα δεν εξετάζεται εάν η τήρηση των προβλέψεων του Κανονισμού LULUCF
 3. Τα κριτήρια βιωσιμότητας αφορούν μόνο τα δάση με σημαντική βιολογική αξία
 4. Οι κανόνες ευελιξίας συνεχίζουν να συνιστούν έναν κίνδυνο ως προς την υποκατάσταση της λειτουργίας του δάσους ως καταβόθρας αερίων του θερμοκηπίου: κίνδυνος και για τις λοιπές λειτουργίες του δάσους